



Eerlijk werken in de schoonmaaksector 2016

Inspecties in de schoonmaaksector naar de naleving van de Wet arbeid vreemdelingen, de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs, Arbeidstijdenwet en de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag

Algemeen

De Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is de toezichthouder op het terrein van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Zij werkt aan eerlijk, gezond en veilig werk en bestaanszekerheid voor iedereen. Op basis van risico- en omgevingsanalyses zet zij toezicht en opsporing in waar de meest hardnekkige problemen voorkomen en waar de kans op effect groot is. De Inspectie SZW controleert schoonmaakbedrijven op de naleving van de Wet arbeid vreemdelingen (Wav), de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag (WML), de Arbeidstijdenwet (ATW) en de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs (Waadi).

De schoonmaakbranche

Arbeidsmarkt

De schoonmaaksector is een relatief kleine sector in de Nederlandse economie (1% van de productie, totaal zo'n 6,9 miljard in 2016) maar van groot belang voor de arbeidsmarkt. In 2016 telt de schoonmaaksector in totaal zo'n 321 duizend banen. Hiermee beslaat de sector circa 3,2% van de totale werkgelegenheid. Er zijn ruim 170 duizend banen voor zelfstandigen en 151 duizend banen van werknemers. Het is daarmee een van de weinige sectoren waar meer zelfstandigen werken dan werknemers. In Nederland werken 257 duizend schoonmakers, verdeeld over meerdere sectoren.

Bedrijven

Er zijn ongeveer 13.870 bedrijven ingeschreven bij de Kamer van Koophandel als schoonmaakbedrijf, waarvan 10.105 beschikken over 1 werkzaam persoon, dit is 73% van de markt. Slechts 90 bedrijven beschikken over 100 of meer werkzame personen. Dagelijks werken er circa 120 duizend mensen in de schoonmaak. De sector groeit, in 2016 zijn er meer bedrijven opgericht (1.695) dan opgeheven (1.290). De omzet nam in 2016 voor het vijfde jaar op rij toe (2,8%).

Bedrijven in de schoonmaaksector

Bedrijven	Aantal	Percentage
Schoonmaakbedrijven	13.800	96%
Interieurreiniging gebouwen (bijv. kantoren, scholen, ziekenhuizen)	8.800	61%
Gespecialiseerde reiniging gebouwen (w.o. glazenwassers en schoorsteenvegers)	3.650	25%
Gespecialiseerde reiniging overig, m.n. industriële reiniging	1.350	9%
Facility management	600	4%
Totaal schoonmaaksector	14.400	100%

Bron: CBS Statline

Problematiek

Binnen de sector is een hoge mate van concurrentie waardoor de prijs onder druk staat. Hierdoor bezuinigen sommige bedrijven op de personeelskosten en overtreden zij moedwillig de wet. De schoonmaakbedrijven, en vaak ook hun opdrachtgevers, kunnen zo op oneerlijke wijze goedkoper produceren en concurreren. Slechts een klein deel van de schoonmaakbedrijven is aangesloten bij brancheorganisaties, zoals de OSB en SieV en is in het bezit van een branchekeurmerk.

Branchekeurmerken

Het OSB keurmerk is een verplicht keurmerk en bestaat uit 3 onderdelen:

- NEN 4400-1 (SNA norm)
- Lidmaatschap Code Verantwoordelijk Marktgedrag
- Schoonmaakspecifieke eisen (bijv. communicatie met opdrachtgever, meten van kwaliteit)

Het SieV keurmerk kan door de leden aangevraagd worden, het is dus niet verplicht. Door de praktische opzet is het vooral extra aantrekkelijk voor het MKB. Het betreft een geregistreerd keurmerk (www.keurmerkregister.com).

Risico's

De schoonmaakbranche kenmerkt zich door specifieke risico's. Deze risico's dragen bij aan een afhankelijke positie van werknemers en vergroten daardoor de kans op misstanden.

Risicotabel

Schoonmaakbranche	Landelijk beeld overige sectoren
Circa 57% van de werkzame schoonmakers is laagopgeleid	Aandeel laagopgeleiden onder de beroepsbevolking bedraagt 22%
Circa 22% van de beroepsgroep is een niet-westerse allochtoon	10% gemiddeld is een niet-westerse allochtoon
Aandeel vrouwen bedraagt 76%	Aandeel vrouwen alle beroepsgroepen bedraagt 46%

Bronnen: ROA, CBS en Sectorplan Schoonmaak (ECBO, geletterdheid naar sectoren)

Naast bovenstaande risico's is meer dan de helft van alle werkenden in de brede schoonmaaksector laag- of matig geletterd. Schoonmakers hebben vaker dan gemiddeld een flexibele aanstelling (circa 39% werkt in flexibele dienst of is werkzaam als zelfstandige) en een kortdurend contract. Een groot deel werkt als inval-/oproepkracht (32%), werkt tijdelijk zonder vaste uren (18%) of heeft een tijdelijk contract voor minder dan een jaar (14%).

De branche kent lage toetredingsdrempels, hierdoor is de concurrentie en prijsdruk hoog. Doordat de tendens is dat het aantal schoonmaakbedrijven groeit, zal dit voor extra druk op de prijs zorgen. Dit vergroot de kans op misstanden. Positief is dat de populariteit van de dagschoonmaak toeneemt, hierdoor is de werknemer zichtbaarder.

Hoewel het merendeel van de schoonmaakbedrijven zich houdt aan de wet- en regelgeving, zijn er ook schoonmaakbedrijven die zich bezighouden met malafide praktijken. Malafide schoonmaakbedrijven maken zich schuldig aan illegale tewerkstelling, te lange werktijden, onderbetaling, gefingeerde dienstverbanden, arbeidsuitbuiting, uitkeringsfraude en belastingontduiking. Deze misstanden brengen de samenleving financiële schade toe, kunnen leiden tot uitbuiting van werknemers en beperken de kansen van werkzoekenden op een baan in Nederland. Dit verstoort de werking van de arbeidsmarkt en brengt schade toe aan het imago van de schoonmaakbranche.

Aanpak

De Inspectie SZW heeft een meerjarig programma voor de aanpak van misstanden in de schoonmaaksector. De Inspectie SZW werkt risicogericht. Dit betekent dat de Inspectie haar capaciteit inzet in die sectoren waar het risico op overtredingen het grootst is. Binnen deze sectoren wordt een nadere analyse gemaakt. Ook voor de schoonmaakbranche zijn meerdere (integrale) analyses gemaakt. Op basis van diverse criteria komen we tot een selectie van te controleren schoonmaakbedrijven. In 2016

zijn met name schoonmaakbedrijven gecontroleerd die werkzaamheden verrichten bij horecagelegenheden (restaurants en hotels) of zich bezighouden met overige interieurreiniging van gebouwen.

Binnen dit programma wordt op twee manieren gecontroleerd. Het interventieteam schoonmaak houdt zich bezig met de meest risicovolle schoonmaakbedrijven. In dit interventieteam werkt de Inspectie SZW samen met diverse handhavingspartners. Inspectieteams van de Inspectie SZW voeren inspecties uit in de rest van de schoonmaaksector. In sommige gevallen start de directie opsporing van de Inspectie SZW een opsporingsonderzoek.

Naast repressie zet de Inspectie SZW in de schoonmaaksector ook in op preventieve maatregelen.

Preventieve aanpak

Preventie is een belangrijk onderdeel van de aanpak van de Inspectie SZW in de schoonmaakbranche. De Inspectie SZW werkt daarbij samen met private partijen als brancheorganisaties OSB en SIEV, de Stichting Raad voor Arbeidsverhoudingen Schoonmaak- en Glazenwassersbranche (RAS) en de Code Verantwoordelijk Marktgedrag. Via nalevingscommunicatie en gesprekken stimuleert de Inspectie SZW schoonmaakbedrijven en hun opdrachtgevers om maatregelen te nemen en risico's te beperken. Communicatie werd ingezet om te laten zien waarop de Inspectie SZW toezicht houdt, wat de bevindingen zijn en waartoe inspecties kunnen leiden. Over de belangrijkste tussentijdse resultaten zijn persberichten uitgebracht. Deze zijn veelvuldig overgenomen in landelijke, regionale en vakmedia. Ook zijn interviews gegeven aan vakmedia over de aanpak van de handhavingspartners in de schoonmaakbranche. Op deze manier hebben wij werkgevers in de schoonmaakbranche kunnen informeren over (de resultaten van) onze gezamenlijke aanpak en voorlichtingsmateriaal kunnen promoten.

Zelfinspectie

Een belangrijke doelstelling was om werkgevers en opdrachtgevers in de schoonmaakbranche te informeren over wat er – op grond van wet- en regelgeving – van ze wordt verwacht. Hiervoor heeft de Inspectie SZW zelfinspectietools ontwikkeld. Op www.zelfinspectie.nl kunnen werkgevers eenvoudig zelf checken hoe zij werknemers een eerlijke, veilige en gezonde werkomgeving kunnen bieden. In april 2016 is de zelfinspectie eerlijk werken gelanceerd en gepromoot via social media.

Checklist voor opdrachtgevers

Om opdrachtgevers van schoonmaakbedrijven te wijzen op hun verantwoordelijkheden en verplichtingen bij het aanbesteden en uitvoeren van schoonmaakwerk hebben de verschillende handhavingspartners in samenwerking met

OSB, RAS en SieV! een checklist voor opdrachtgevers van schoonmaakbedrijven ontwikkeld. De checklist helpt hen om – op basis van tien criteria – hun schoonmaakbedrijf te beoordelen. Opdrachtgevers zijn mede verantwoordelijk om een schoonmaakbedrijf in te huren dat volgens de wet- en regelgeving werkt. Bovendien kunnen zij in sommige gevallen aansprakelijk worden gesteld als het schoonmaakbedrijf niet alles op orde heeft. Met de checklist vergroten opdrachtgevers de kans dat zij werken met een eerlijk schoonmaakbedrijf en helpen ze misstanden in de schoonmaakbranche te voorkomen. Het is echter geen garantie. Men moet de punten dus regelmatig controleren en alert blijven op signalen van misstanden. De checklist is te vinden op www.checklistschoonmaak.nl, via inspectieszw.nl of via de zelfinspectie eerlijk werken. Rondom de lancering op 19 juli 2016 is de checklist gepromoot via de brancheorganisaties, vakmedia en social media.

Gesprekken en bijeenkomsten

De Inspectie SZW en de Belastingdienst hebben met de directies van verschillende fastfoodketens gesprekken gevoerd over misstanden met schoonmaakwerk. De ketens zijn geweest op hun verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij het inhuren van schoonmaakbedrijven. De eerste effecten van deze aanpak zijn positief. De meest risicovolle schoonmaakbedrijven krijgen geen of minder opdrachten van de fastfoodketens. Een deel van de ketens neemt de schoonmaakwerkzaamheden in eigen beheer of stelt een gecertificeerd schoonmaakbedrijf aan. De ketens doen dit op basis van eigen waarnemingen en conclusies, ze krijgen geen informatie van de overheid over mogelijke misstanden bij het betreffende schoonmaakbedrijf.

Met brancheorganisaties OSB, RAS en SieV! wordt periodiek overleg gevoerd. Ook is gesproken met de Code Verantwoordelijk Marktgedrag en heeft de Inspectie SZW deelgenomen aan overleggen van de Rijksschoonmaakorganisatie (RSO). Belangrijkste doel was om elkaar te informeren over ontwikkelingen in de schoonmaakbranche, de aanpak van de handhavingspartners, communicatieactiviteiten en mogelijke uitwisseling van gegevens. De brancheorganisaties zijn regelmatig op de hoogte gesteld van onze bevindingen en voorlichtingsmiddelen. De organisaties waren daardoor in de gelegenheid dit te communiceren aan hun leden. Mede door deze informatie konden de branchekeurmerken mogelijk worden aangescherpt. Monitoring hiervan dient nog plaats te vinden.

In januari 2016 is de Inspectie SZW met een stand aanwezig geweest op de horecava in Amsterdam. Hier zijn opdrachtgevers uit de horeca onder andere geweest op hun verantwoordelijkheid bij het inhuren van een schoonmaakbedrijf, de mogelijke risico's die zij hierbij lopen en de misstanden in de schoonmaakbranche.

Inspectieresultaten

De inspectie gaat gericht op pad op basis van risicoanalyses en meldingen. Meldingen van bijvoorbeeld (ex-) werknemers, werkgevers of andere partijen geven daarbij een goed beeld van de problemen. Over 2016 kwamen er zo'n 264 meldingen binnen die te relateren zijn aan 'schoonmaak'. Er zijn 155 meldingen in onderzoek genomen, dat heeft geleid tot 13 zaken. Het betrof hier 3 hercontroles en 10 inspecties, in 6 gevallen werden overtredingen geconstateerd. Hiervoor zijn waarschuwingen en boetes op de terreinen ATW, WAV en WML opgelegd.

De Inspectie SZW heeft, naast de controles door het interventieteam, binnen een aantal inspectieprojecten 129 inspecties uitgevoerd, waarbij in totaal 229 werkgevers zijn gecontroleerd. Bij 42% van de werkgevers is er een overtreding geconstateerd.

Bij de inspecties zijn in totaal 1.261 tewerkgestelden aangetroffen. Deze zijn gecontroleerd in verband met de naleving van de WAV en/of de WML en ATW. Bij 40 tewerkgestelden was sprake van overtreding van artikel 2 WAV, bij 32 tewerkgestelden werd de WML overtreden, bij 11 tewerkgestelden is geconstateerd dat ten onrechte de ZZP status werd gehanteerd en bij 1 tewerkgestelde was sprake van ID fraude. Aantal geconstateerde feiten per wet: 47 ATW, 26 WAV en 9 WML.

Door het Interventieteam Schoonmaak zijn 27 inspecties verricht, waarbij in totaal 102 werkgevers zijn gecontroleerd op naleving van de ATW, WAV en WML. Bij 19 werkgevers zijn overtredingen geconstateerd. Bij deze inspecties zijn in totaal 615 tewerkgestelden aangetroffen. Bij 1 tewerkgestelde was sprake van overtreding van artikel 2 WAV, bij 2 tewerkgestelden werd de WML overtreden en bij 1 tewerkgestelde is geconstateerd dat ten onrechte de ZZP status werd gehanteerd.

Een grootschalige herinspectie in de schoonmaak van vakantieparken liet een positief resultaat zien: de overtredingen die de Inspectie eerder constateerde, kwamen niet meer voor.

Eind 2016 was het project schoonmaak fastfood 2014 – 2016 afgerond. De fastfoodvestigingen in eigendom van de franchisegevers zijn volledig overgegaan naar schoonmaak in eigen beheer of werken uitsluitend met (NEN-) gecertificeerde bedrijven. Franchisenemers zijn deels overgestapt op schoonmaak in eigen beheer of het inhuren van (NEN-) gecertificeerde bedrijven.

Inzet handhavingsinstrumenten

De Inspectie SZW heeft bij de bestrijding van misstanden in de schoonmaaksector meerdere handhavingsinstrumenten ingezet, die hieronder worden weergegeven.

De Inspectie SZW heeft 142 onderzoeken afgerond. In 52% van de gevallen werden overtredingen geconstateerd. Het interventieteam heeft 27 zaken afgesloten. In 56% van de gevallen werden overtredingen geconstateerd.

Het handhavingpercentage is sterk toegenomen ten opzichte van 2015 (26%). Dit komt voor een groot deel doordat de Inspectie specifiekere keuzes heeft gemaakt in risicovolle bedrijven. Zij heeft minder gecontroleerd (in 2015 werden 304 onderzoeken verricht) en een hoger percentage overtredingen geconstateerd. Ook het controleren op alle wetten heeft bijgedragen aan een hoger handhavingpercentage. Vooral de uitkomst van de (toekomstige) herinspecties moet aantonen of de overtreders hun gedrag in positieve zin hebben aangepast.

De onderzoeken zijn uitgevoerd in de schoonmaakbranche en dan met name: fastfoodketens, hotels, interieurreiniging van gebouwen en schoonmaak in de horeca. In het kader van deze onderzoeken zijn 80 boeterapporten opgemaakt (in één boeterapport kunnen meerdere boetes staan). Er is inmiddels voor ruim €593.625 aan boetes opgelegd.

Conclusie

De stijging van het handhavingpercentage toont aan de ene kant aan dat er op basis van de risicoanalyses nog gericht gecontroleerd wordt, anderzijds zien we nog steeds veel overtredingen in deze sector. De lage toetredingsdrempel en overige risico's in deze sector, maakt het voor malafide bedrijven aantrekkelijk om in deze sector te acteren. De Inspectie SZW zet de inspecties in de schoonmaakbranche daarom ook voort. Met de inzet van een mix aan handhavingsinstrumenten, zowel preventief als repressief, streven we naar een schonere schoonmaaksector. We doen dit samen met onze private en publieke partners. Samen blijven we werken aan eerlijk, veilig en gezond werk.

Overzicht van ingezette handhavingsinstrumenten naar wetsartikel en soort overtreding

Wetsartikel	Soort overtreding	Aantal overtredingen	Instrument
ATW artikel 301	Registratieverplichting mijnbouw	3	52 Waarschuwing ATW
ATW artikel 408	Aanwezigheidsdiensten en consignatie	2	2 Boeterapporten
ATW artikel 503	Wekelijkse onafgebroken rusttijd	5	3 Waarschuwing ATW
		9	7 Boeterapporten
ATW artikel 518	Schoonmaakbedrijf	2	1 Waarschuwing ATW
ATW artikel 4:3	Niet voldoen aan registratieverplichting Arbeidstijdenwet	16	7 Boeterapport ATW
		124	41 Waarschuwing ATW
ATW artikel 5:7	Overtreding arbeidstijd	7	3 Waarschuwing ATW
		10	6 Boeterapporten
WAV artikel 2 lid 1	Het ontbreken van de benodigde tewerkstellingsvergunning	43	36 Boeterapporten
WAV artikel 15	Werkgever heeft niet voldaan de verificatie- en bewaarplicht	28	13 Boeterapporten
WML artikel 7	Onderbetaling	1	1 Waarschuwing WML
		11	2 Boeterapporten
WML artikel 15	Onderbetaling vakantiebijslag	21	6 Boeterapport
WML artikel 18b	Ontbreken bescheiden ter bepaling loon en vakantiebijslag	24	2 Boeterapporten
WAADI art 7	WAADI art 7	1	Discretionaire ruimte

Deze factsheet is een uitgave van:

Inspectie SZW

De Inspectie SZW maakt deel uit van het
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Projectleider

Marcel Keijzer

Projectsecretaris

Patricia Jager

Xerox/OBT, Den Haag | 107293

November 2017